

Проект добудови Дністровської ГАЕС

Проект Дністровського гідроенергокомплексу розроблявся у 1970-і роки та включав у себе низку об'єктів – гідроелектростанції 1 та 2 (ГЕС-1, ГЕС-2), гідроакумулююча електростанція (ГАЕС) та атомна електростанція (АЕС). Для ГАЕС була відведена роль регулюючої потужності для Атомної електростанції. Згодом проект будівництва АЕС було вилучено з плану гідроенергокомплексу, а будівництво ГАЕС було припинено у 1991 році через відсутність коштів та поновлено у 2001 році. Всього планується побудувати сім блоків, загальною проектною потужністю 2268 МВт. Станом на січень 2007 року будівельна готовність Дністровської ГАЕС, за офіційними даними, становила 79%. Пуск першого агрегату станції планувався на грудень 2007 року, другого – на вересень 2009 року, а третього – на вересень 2010 року. Проте у грудні 2007 перший агрегат ГАЕС все ще не було завершено, і у січні 2008 Міністр палива та енергетики України доручив розробити черговий план ефективних заходів для забезпечення введення у експлуатацію першого агрегату ГАЕС тепер уже не пізніше грудня 2008 року.

Для введення в експлуатацію першого пускового комплексу ГАЕС потрібно близько 3 млрд. 547 млн. грн. (близько 703, 4 млн. дол. США), хоча у 2007 році називалась сума у 500 млн. дол. США. Загальна вартість проекту за останніми даними складає 5 млрд. 845,5 млн. грн. (1 млрд. 160 млн. дол. США). 200-250 млн. дол. США Україна мала намір залучити у вигляді кредиту від Світового Банку. Переговори із Світовим Банком про можливість фінансування добудови ДГАЕС тривали близько 4 років. У 2006 році Міністерство палива та енергетики звернулося до Світового Банку з проханням підтримати проект добудови Дністровської ГАЕС. Банк запропонував подати заявку та очікував отримати проектні документи до кінця 2006 року.

Залишилось невідомим чи було подано офіційну заявку на фінансування. Існує також непевність щодо замовника будівництва, адже державні компанії-замовники змінювалися вже двічі за останні два роки. В кінці 2005 року ВАТ Дністровська ГАЕС було ліквідовано, і її активи було передано до ВАТ Укргідроенерго, державної компанії, яка експлуатує практично всі гідроелектростанції України. Саме Укргідроенерго мало бути замовником проекту і подавати заявку до Всесвітнього Банку. Але у травні 2007 року ВАТ Дністровська ГАЕС було відновлено і відповідальність за добудову ДГАЕС було знову покладено на нього. У грудні 2007 план запуску першого агрегату було зірвано через недостатнє фінансування та через невиконання ТУРБОАТОМом умов поставки обладнання, що могло бути також пов'язано із неповною оплатою замовлення. У січні 2008 року новий Міністр палива та енергетики України звинуватив керівників ВАТ Дністровська ГАЕС у неефективній роботі та ініціював передачу функцій генерального проектувальника проекту назад до Укргідроенерго. Скільки триватиме цей процес, і хто буде відповідати за неефективно витрачені на добудову у 2007 році бюджетні та кредитні кошти (193,9 млн. грн.) - невідомо.

Відмова Світового Банку від розгляду заяви на фінансування.

У грудні 2007, у процесі попередньої оцінки проекту, Світовий Банк викреслив Дністровську ГАЕС із списку потенційних проектів оновленої Стратегії Партнерства з Україною, яка була затверджена Радою Директорів банку 6 грудня. У опублікованому січневому оновленні місячного операційного резюме своєї діяльності, Світовий Банк зазначив, що проект Дністровської ГАЕС більше не є частиною його кредитної програми. Така негативна позиція Всесвітнього Банку щодо даного проекту, ймовірно матиме вплив і на рішення інших потенційних кредиторів, до яких замовники добудови напевне будуть звертатися, адже державного фінансування у повному обсязі на проект немає.

Неефективність технології.

ГАЕС це не самостійне джерело енергії, а лише акумулятор, що зберігає енергію вироблену іншими джерелами. У години *надлишку* електроенергії у мережі ГАЕС закачує воду у верхній басейн, що знаходиться на певній висоті, таким чином створюючи запас потенційної енергії, яка потім перетворюється в електричну пропусканням цієї води через турбіну під час спускання її з верхнього басейну по нижнього. Таким чином ГАЕС постачає електроенергію до мережі під час підвищеного попиту на електрику.

Технологія ГАЕС передбачає великі втрати електроенергії. До об'єднаної енергосистеми ГАЕС повертає усього близько 70-75%, а 25-30% електроенергії використовує на власні потреби. А якщо додати втрати на передачу струму, то енергоефективність ГАЕС буде ще меншою.

ГАЕС- частина сумнівної стратегії.

У березні 2006 р. Кабінет Міністрів України затвердив „Енергетичну стратегію України на період до 2030 року”. Стратегія передбачає ріст виробництва електроенергії здебільшого за рахунок розвитку атомної енергетики. Оскільки на АЕС неможливо регулювати видобуток електроенергії, виникає проблема невідповідності виробництва енергії попиту. Проте, замість зменшення частки АЕС до розумного рівня розробники Стратегії передбачили введення *регулюючих* потужностей - ГАЕС, будівництво яких було розпочато раніше за радянських часів: Ташлицьку, Канівську та Дністровську. Стратегія викликає багато нарікань не передбачаючи управління споживанням, передбачаючи завелику роль атомної енергетики, повністю залежної від Росії, та дуже низьку енергоефективність - у 2030 року ми маємо досягти рівня, на якому сусідня Польща знаходиться вже зараз.

Негативні наслідки проекту.

Вивчення економічних, екологічних, соціальних, правових та політичних аспектів проекту ДГАЕС виявило ряд його негативних наслідків. Державна екологічна експертиза проекту нараховує 17 суттєвих зауважень до проекту, проте дивним чином дозволяє будівництво.

Проект загрожує зменшенням стоку води, що матиме катастрофічні наслідки для пониззя Дністра, зокрема для плавневої системи, що охороняється Рамсаарською конвенцією, а також викличе проблеми з питною водою у Одеському регіоні.

Реалізація проекту передбачає негативні наслідки для місцевого населення. Введення в експлуатацію станції вже призвело до переселення місцевих мешканців з території, що буде під впливом проекту. Крім того решта місцевого населення буде змушена змінити звичний ритм життя внаслідок підтоплення сільськогосподарських земель, зміни рівня води в колодязях та іншого. Жителі навколишніх сіл уже зараз потерпають від впливів будівництва: зникнення з колодязів питної води, понаднормове запилення повітря та утворення тріщин на будівлях через цілодобовий рух вантажного транспорту сільською дорогою, тощо. У той самий час не можна очікувати створення нових робочих місць для місцевого населення з початком функціонування станції, адже як показує приклад Ташлицької ГАЕС персонал такої станції є дуже малочисельним і складається переважно із кваліфікованих фахівців. Окремим питанням є також вплив на населення в низов'ях Дністра де очікуються погіршення стану з питною водою.

Техногенні ризики.

Серйозні ризики пов'язані з тим, що верхній басейн ГАЕС (32,7 млн. куб м.) розташовано на ділянці з складними геологічними умовами. Він знаходиться на карстових порожнинах, де ще відбуваються новітні процеси карстоутворення (карстові лійки). Викликає також сумніви надійність запропонованого розробниками глиняно-плівкового екрану ложа водосховища ГАЕС. Висока сейсмічність місцевості оцінена до 8 балів за шкалою Ріхтера, зсувонебезпечність Дністровського та Сокирянського схилів в зоні будівництва вже призвело до того, що всі гідроспоруди комплексу вже мають тріщини, даючи підставу очікувати непрогнозованих наслідків з можливою великомасштабною техногенною катастрофою.

Політичні ризики.

Окремі складності створює невизначеність державного кордону України з Молдовою що проходить через територію гідрокомплексу, та претензії Молдовської сторони на 20% акцій Дністровської ГАЕС. Викликає здивування готовність уряду та Банку вкладати кошти у проект з невизначеним майбутнім. Спершу уряд мав би вирішити політичні протиріччя з Молдовою.

Порушення процедур та міжнародного законодавства.

Проект порушує процедури по державну екологічну експертизу, бо остання була затверджена без належного участі громадськості, зокрема без належних громадських слухань. Порушена, також конвенція Еспоо про Оцінку впливу в транскордонному контексті, бо Україна досі не надала Молдові належних документів про вплив на навколишнє середовище.

Альтернативи проекту ДГАЕС.

У той самий час проект має альтернативи, що можуть більш ефективно з економічної, енергетичної, екологічної та стратегічних точок зору розв'язати проблеми пікових навантажень в об'єднаних електромережі України. Найпростіший з них - не створювати проблему. Цього можна досягти комбінацією заходів з управління попитом та створення системи виробництва енергії з достатньою кількістю маневрових потужностей. Такий підхід також зекономить дефіцитне в країні паливо, виробляючи з нього енергію тільки тоді, коли на неї є попит, без додаткових втрат на зберіганні електрики.

Всесвітній банк постійно висловлювався за необхідність створення ринкових відносин в енергетичному секторі України, за розвиток малої гідроенергетики, за модернізацію теплових електростанцій та проти підтримки збиткового вугільного сектору. Тому нас бентежить готовність Банку підтримати проект, який має стільки вад та є частиною Стратегії де закладені усі ті кроки що їх критикували фахівці банку.

Всесвітній банк має прикласти зусиль та допомогти українському уряду у розробці найбільш ефективної енергетичної стратегії та підтримати проекти направлені на підвищення енергоефективності та незалежності Української економіки.

За додатковою інформацією звертайтеся до Ірини Головки,
Національний екологічний центр України / CEE Bankwatch Network,
тел. (044) 507 0616, iryna@bankwatch.org